

สถานะของกัญชาและพืชกระท่อมตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษปัจจุบัน

พิสิทธิ์ ศรีวรานันท์^๑

จากการที่ได้มีการประกาศพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๖๒ ในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เป็นต้นไปนั้น อาจทำให้ประชาชนทั่วไปเกิดข้อสงสัยว่ากัญชาและพืชกระท่อมยังเป็นยาเสพติดตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษปัจจุบันหรือไม่ อย่างไร ดังนั้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจและสามารถปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างถูกต้อง ผู้เขียนจึงขอเสนอสาระเกี่ยวกับสถานะของกัญชาและพืชกระท่อมตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษปัจจุบัน ดังนี้

เหตุผลในการตราพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๖๒ กล่าวไว้ว่าเนื่องจากพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานานและมีบทบัญญัติบางประการที่ไม่ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน นอกจากนี้ปรากฏผลการวิจัยว่าสารสกัดจากกัญชาและพืชกระท่อมมีประโยชน์ทางการแพทย์เป็นอย่างมาก ซึ่งหลายประเทศทั่วโลกได้แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย เพื่อเปิดโอกาสให้มีการอนุญาตให้ประชาชนใช้กัญชาและพืชกระท่อมเพื่อประโยชน์ในการรักษาโรคและประโยชน์ทางการแพทย์ได้ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ กัญชาและพืชกระท่อมเป็นยาเสพติดให้โทษในประเภท ๕ ที่ห้ามมิให้ผู้ใดเสพหรือนำไปใช้ในการบำบัดรักษาผู้ป่วยหรือนำไปใช้ประโยชน์ทางการแพทย์และยังกำหนดโทษทั้งผู้เสพและผู้ครอบครองด้วย ดังนั้น เพื่อเป็นการรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้ป่วยที่จะได้รับและใช้กัญชาเพื่อประโยชน์ในการรักษาและพัฒนาทางการแพทย์ ภายใต้คำแนะนำของแพทย์ผู้ได้รับอนุญาต เพื่อให้ถูกต้องตามหลักวิชาการให้ทำได้โดยชอบด้วยกฎหมาย และเพื่อสร้างความมั่นคงทางด้านยาของประเทศ และป้องกันไม่ให้เกิดการผูกขาดทางด้านยา สมควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ เพื่อเปิดโอกาสให้สามารถนำกัญชาและพืชกระท่อมไปทำการศึกษาวิจัยและพัฒนาเพื่อประโยชน์ทางการแพทย์ และสามารถนำไปใช้ในการรักษาโรคภายใต้การดูแลและควบคุมของแพทย์ได้

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๖๒ สรุปได้ ดังนี้

๑. ยังคงกำหนดให้ “กัญชา” และ “พืชกระท่อม” เป็นยาเสพติดให้โทษประเภท ๕ ซึ่งการใช้เสพเพื่อความบันเทิงหรือสันทนาการยังเป็นความผิดตามกฎหมายมีโทษทั้งจำคุกหรือปรับ

๒. ห้ามมิให้ผลิต นำเข้า หรือส่งออกยาเสพติดให้โทษประเภท ๕ เว้นแต่

๒.๑ ในกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์ของทางราชการ การแพทย์ การรักษาผู้ป่วย หรือการศึกษาค้นคว้าและพัฒนา รวมถึงการเกษตรกรรม พาณิชยกรรม วิทยาศาสตร์ หรืออุตสาหกรรมเพื่อประโยชน์ทางการแพทย์ ซึ่งได้รับใบอนุญาตจากผู้อนุญาต หรือ

๒.๒ ในกรณีที่ผู้ป่วยได้รับใบอนุญาตจากผู้อนุญาตให้สามารถนำติดตัวเข้ามาในหรือออกไปนอกราชอาณาจักรไม่เกินปริมาณที่จำเป็นสำหรับใช้รักษาโรคเฉพาะตัว

๓. ห้ามจำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครองยาเสพติดให้โทษประเภท ๕ เว้นแต่ได้รับใบอนุญาต การมีไว้ในครอบครองตั้งแต่ ๑๐ กิโลกรัมขึ้นไป ให้สันนิษฐานว่าเป็นการมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย ทั้งนี้ เว้นแต่

๓.๑ การมีไว้ในครอบครองไม่เกินปริมาณที่จำเป็นสำหรับใช้รักษาโรคเฉพาะตัวโดยมีใบสั่งยาหรือหนังสือรับรอง หรือ

๓.๒ การมีไว้ในครอบครองไม่เกินปริมาณที่จำเป็นสำหรับใช้ประจำในการปฐมพยาบาลหรือกรณีเกิดเหตุฉุกเฉินในเรือ เครื่องบิน หรือยานพาหนะอื่นใดที่ใช้ในการขนส่งสาธารณะระหว่างประเทศที่ไม่ได้จดทะเบียนในราชอาณาจักร แต่ถ้ายานพาหนะดังกล่าวจดทะเบียนในราชอาณาจักรต้องยื่นคำขอรับใบอนุญาต

^๑ นิตกรชำนาญการพิเศษ หัวหน้ากลุ่มกฎหมายและระเบียบ ส่วนงานนิติการ สำนักการสอบสวนและนิติการ กรมการปกครอง

๔. กำหนดผู้มีสิทธิขออนุญาตให้ผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครองยาเสพติดให้โทษ ประเภท ๕ ได้แก่ หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ศึกษาวิจัยหรือจัดการเรียนการสอน หรือมีหน้าที่ในการป้องกันปราบปรามและแก้ไขปัญหายาเสพติด สภากาชาดไทย ผู้ประกอบวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง สถาบันอุดมศึกษาที่มีหน้าที่ศึกษาวิจัยและจัดการเรียนการสอน วิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจเพื่อสังคม หรือสหกรณ์การเกษตร ผู้ประกอบการขนส่ง สาธารณะระหว่างประเทศ รวมทั้งผู้ป่วยเดินทางระหว่างประเทศที่มีความจำเป็นต้องนำติดตัวเข้ามาในหรือออกไปนอกราชอาณาจักรเพื่อใช้รักษาโรคเฉพาะตัว และผู้ขออนุญาตอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

๕. ห้ามมิให้ผู้ใดเสพยาเสพติดให้โทษประเภท ๕ เว้นแต่การเสพนั้นเป็นการเสพเพื่อการรักษาโรคตามคำสั่งของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ผู้ประกอบวิชาชีพทันตกรรม ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์ หรือหมอฟันบ้านตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพการแพทย์แผนไทยที่ได้รับใบอนุญาต หรือเป็นการเสพเพื่อการศึกษาวิจัย

๖. คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอาจมีมติให้รัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการกำหนดเขตพื้นที่หนึ่งพื้นที่ใด เพื่อกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษประเภท ๕ คือ การทดลองเพาะปลูก หรือการผลิตและทดสอบ หรือการเสพหรือครอบครองในปริมาณที่กำหนด โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

๗. ภายในระยะเวลาห้าปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ การขอรับใบอนุญาตผลิต นำเข้า หรือส่งออก เฉพาะกัญชาเพื่อประโยชน์ทางการแพทย์หรือการรักษาผู้ป่วย ให้อุญาตได้เฉพาะกรณีและผู้ขออนุญาตเป็นหน่วยงานของรัฐ หรือกรณีผู้ขออนุญาตอื่นดำเนินการร่วมกับผู้ขออนุญาตที่เป็นหน่วยงานของรัฐ

๘. คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอาจมีมติให้รัฐมนตรีประกาศให้ท้องที่ใดเป็นท้องที่ที่ทำการเสพพืชกระท่อมได้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

ข้อควรรู้เกี่ยวกับกัญชาและพืชกระท่อม

๑. **กัญชา** กัญชาเป็นพืชล้มลุกชนิดหนึ่ง มีขนาดลำต้นสูงประมาณ ๒-๕ เมตร ลักษณะของใบกัญชาจะมีการแยกออกเป็นแฉก ๕-๘ แฉก โดยทุกแฉกจะมีรอยหยักเป็นเอกลักษณ์ มีดอกออกเป็นช่อเล็กๆ ตามกิ่งและ

ก้านของต้นกัญชา ส่วนของกัญชาที่นำมาใช้เป็นยาเสพติดก็คือบริเวณใบ ยอดช่อดอกและก้านที่นำมาตากแดดจนแห้ง แล้วบดให้ละเอียด จากนั้นก็นำมาใส่ในบ้องกัญชา หรือนำมาผสมบหรี่เพื่อใช้ในการเสพนอกจากนี้ กัญชายังขึ้นชื่อว่าเป็นส่วนประกอบอาหารที่แม่ค้าและพ่อค้าใส่ลงไปให้อาหารแล้วจะทำให้ลูกค้าติดใจจนต้องกลับมาอีก

เมื่อเสพกัญชาเข้าไปในระยะแรก กัญชาจะออกฤทธิ์กระตุ้นประสาท ทำให้ผู้เสพมีการตื่นตัว ตื่นเต้น เป็นคนช่างพูด ช่างคุย ร่าเริง หัวเราะง่าย จากสาร Tetrahydrocannabinol ที่มีอยู่มากในกัญชา แต่เมื่อเวลาผ่านไปสัก ๑-๒ ชั่วโมง กัญชาจะเริ่มออกฤทธิ์กดประสาท ซึ่งจะทำให้ผู้เสพมีอาการคล้ายกับเมาเหล้า หน้าแดง ลื่นไถ่พันกัน พูดไม่ค่อยรู้เรื่อง เชื่องซึม ง่วงนอนตลอดเวลา ซึ่งถ้าหากเสพในปริมาณมากเกินไป อาจจะทำให้เกิดอาการลงตา ควบคุมตัวเองไม่ได้ และมีจิตใจที่ดูร้ายผิดปกติได้ เมื่อกัญชาหมดฤทธิ์แล้วจะมีผลข้างเคียงตามมาอีกระยะใหญ่คือ มีอารมณ์อ่อนไหว เลื่อนลอย สมองสั่งงานช้า ไม่สนใจสิ่งแวดล้อม ใจสั้น หูแว่ว ถ้าหากหยุดเสพต่อ อาการเหล่านี้ก็จะหายไปเอง แต่ถ้ายังเสพอยู่เรื่อยๆ และเป็นระยะเวลานาน ก็จะทำให้เกิดผลเสียกับร่างกายอย่างร้ายแรง โดยอาจเกิดการเสื่อมสมรรถภาพทางเพศ มีอาการประสาทหลอนเนื่องจากระบบประสาทถูกทำลาย มีความเสี่ยงเป็นมะเร็งปอด จากการสูดเอากัญชาเข้าไปในปอดเหมือนบุหรี่นั่นเอง

ประโยชน์ในทางการแพทย์ของกัญชานั้น จากผลการวิจัยพบว่ากัญชามีฤทธิ์เสพติดน้อยกว่ากาแฟ เสพแล้วเล็กได้ง่าย สามารถใช้รักษาอาการนอนไม่หลับ กระสับกระส่าย ภาวะซึมเศร้า โดยเฉพาะในผู้สูงอายุ บรรเทาอาการคลื่นไส้อาเจียนจากการรักษาด้วยเคมีบำบัด (Nausea and vomiting associated with chemotherapy) รักษาอาการเจ็บปวดและชา โดยเฉพาะการปวดจากระบบประสาทกล้ามเนื้อขาเป็นตะคริว นอกจากนี้ กัญชายังช่วยรักษาอาการปวดตามอวัยวะต่างๆ ได้ผลดีมาก แม้ในคนไข้ที่ใช้ยาแก้ปวดชนิดต่างๆ แล้วก็ยังไม่หายปวด และมีสรรพคุณรักษาโรคอื่นๆ อีกหลายโรค เช่น โรคผิวหนังอักเสบ โรคลำไส้อักเสบ โรคข้ออักเสบ โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง ฯลฯ และกัญชายังมีสารสำคัญที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในทางการแพทย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น THC (tetrahydrocannabinol) และ CBD (cannabidiol) ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีการวิจัยเพื่อรักษาโรคมะเร็ง โดยใช้แบบเดี่ยวหรือร่วมกับเคมีหรือสมุนไพรอื่นๆ ซึ่งปัจจุบันได้มีการจดสิทธิบัตรเพื่อใช้ผลิตภัณฑ์จากกัญชารักษาโรคมะเร็งแล้วในหลายประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร แคนาดา จีน ญี่ปุ่น อิสราเอล ฯลฯ

๒. พืชกระท่อม เป็นไม้ยืนต้นชนิดหนึ่งที่มีขนาดใหญ่พอสมควร มีความสูงอยู่ที่ประมาณ ๑๐-๑๕ เมตร มีใบเลี้ยงเดี่ยวเป็นสีเขียว แต่จะมีก้านใบทั้งสีแดงและสีเขียว ซึ่งไม่มีความต่างกันมากนัก สามารถพบได้ในจังหวัดปทุมธานีมากเป็นพิเศษ ส่วนในภาคใต้จะพบตามป่าธรรมชาติ เช่น ป่าในจังหวัดสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช

สงขลา พัทลุง ยะลา เป็นต้น การเสพใบกระท่อมเข้าสู่ร่างกายทำได้ไม่ยาก เพียงแค่นำใบกระท่อมมาฉีกออกจากก้านของใบแล้วเคี้ยวให้ละเอียด จากนั้นก็ตามเข้าไปด้วยน้ำ กาแฟ หรือเครื่องดื่มชูกำลัง ในใบกระท่อมมีสารชนิดหนึ่งที่ชื่อว่า Mitragynine ซึ่งเป็นสารที่ออกฤทธิ์ในการกดประสาท เป็นสารจำพวกเดียวกับสารที่อยู่ในยาบ้า แอลเอสดี (เหล้าแห้ง) เมื่อเสพเข้าไปแล้ว หากมีอาการเมื่อยล้าก็จะหายราวกับปลิดทิ้ง เนื่องจากการออกฤทธิ์กดประสาททำให้รู้สึกเจ็บปวด และยังทำให้ผู้เสพมีจิตใจร่าเริงมากขึ้น เมื่อเสพหรือเคี้ยวใบกระท่อมไปแล้ว ๕-๑๐ นาที ใบกระท่อมจะออกฤทธิ์กดประสาทให้

ผู้เสพมีความกระปรี้กระเปร่า สดชื่น ไม่รู้สึกหิวอาหาร ไม่รู้สึกเจ็บปวดหรือเมื่อยเนื้อเมื่อยตัว แต่หากอากาศครึ้มฟ้าครึ้มฝนเมื่อไร จะเกิดการหนาวสั่นคล้ายกับจะเป็นไข้ โดยทั่วไปแล้วการเคี้ยวใบกระท่อมไม่ทำให้เกิดการติดจนต้องเคี้ยวทุกวันแต่อย่างใด แต่หากเคี้ยวเองในปริมาณมากและเป็นเวลาต่อเนื่องทุกวัน นัยว่าเพื่อเพิ่มกำลังให้สามารถทำงานได้มากกว่าเดิม ก็มีโอกาที่จะติดใบกระท่อมได้ แต่หากเคี้ยวเป็นครั้งคราวหรือเป็นยารักษาโรคบางชนิดที่หายแล้วก็หยุดไปก็จะไม่ก่อให้เกิดปัญหาใดๆ ทั้งสิ้นหากเสพไปนานๆ จะพบว่าผิวของผู้เสพมีความคล้ำลงจนดูเหมือนผิวแห้ง มีอาการท้องผูก อุจจาระแข็งเป็นก้อนเล็กๆ ทำให้ถ่ายยากกว่าปกติ นอนไม่หลับ คลื่นไส้อาเจียนจากอาการเมาใบกระท่อม และหากหยุดเคี้ยวใบกระท่อมก็จะส่งผลให้มีปัญหากับร่างกายเกิดการไม่มีแรง อ่อนเพลีย ทำงานไม่ได้ปวดเมื่อยตามตัวและกระดูกส่วนต่างๆ บางรายที่เสพมากเกินไปอาจพบว่าแขนกระดูกเองได้ มีอารมณ์ซึมเศร้า เชื่องซึม ไม่พูดกับใคร หรือไม่ก็อาจจะก้าวร้าวไปเลย มีอาการนอนไม่หลับ กระวนกระวาย มีความดันหรืออุณหภูมิร่างกายที่สูงกว่าปกติ

ประโยชน์ในทางการแพทย์ของพืชกระท่อม นั้น จากผลการวิจัยพบว่าพืชกระท่อมสามารถใช้ทำยาสมุนไพรรักษาโรคตามตำราแพทย์แผนโบราณ (ตำราหลวง) เช่น ยาระงับอาการไอ ยาระงับอาการปวดฟัน ยาระงับอาการปวดกล้ามเนื้อ รักษาโรคเบาหวาน บิด ท้องร่วง กล่อมประสาท สมานแผลในปาก ห้ามเลือด ลดความดัน แก้พิษจากพืชหรือสัตว์ และพืชกระท่อมมีสารสำคัญที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในทางการแพทย์แผนปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น mitragynine และ speciofoline ฯลฯ สามารถใช้ระงับอาการปวดเช่นเดียวกับมอร์ฟีน ใช้ในการขยายหลอดเลือด ลดความดัน ผ่อนคลายกล้ามเนื้อ ซึ่งพืชกระท่อมนี้นอกจากประเทศไทยแล้ว ไม่ปรากฏว่ามีประเทศใดในโลกที่ควบคุมพืชกระท่อมเป็นยาเสพติด อีกทั้งกฎหมายยาเสพติดระหว่างประเทศที่สำคัญ คือ อนุสัญญาเดี่ยวว่าด้วยยาเสพติด ค.ศ. ๑๙๖๑ (Single Convention on narcotic, ๑๙๖๑) ก็ได้กำหนดให้พืชกระท่อมเป็นยาเสพติดแต่อย่างใด

สรุป เนื่องจากพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๖๒ ไม่ได้บัญญัติให้กัญชาและพืชกระท่อมออกจากการเป็นยาเสพติดประเภทที่ ๕ แต่อย่างใด เพียงแต่ผ่อนปรนให้สามารถนำกัญชาและพืชกระท่อมออกมาใช้เพื่อประโยชน์ทางการแพทย์และการศึกษาวิจัยเท่านั้น ดังนั้นสถานะของกัญชาและพืชกระท่อมจึงยังคงเป็นยาเสพติดให้โทษประเภท ๕ ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๖๒ ดังนั้นการผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย ครอบครอง หรือเสพกัญชาและพืชกระท่อมโดยไม่ได้รับอนุญาต จึงเป็นความผิด และมีโทษตามกฎหมายทั้งจำคุกหรือปรับตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๖๒

*****